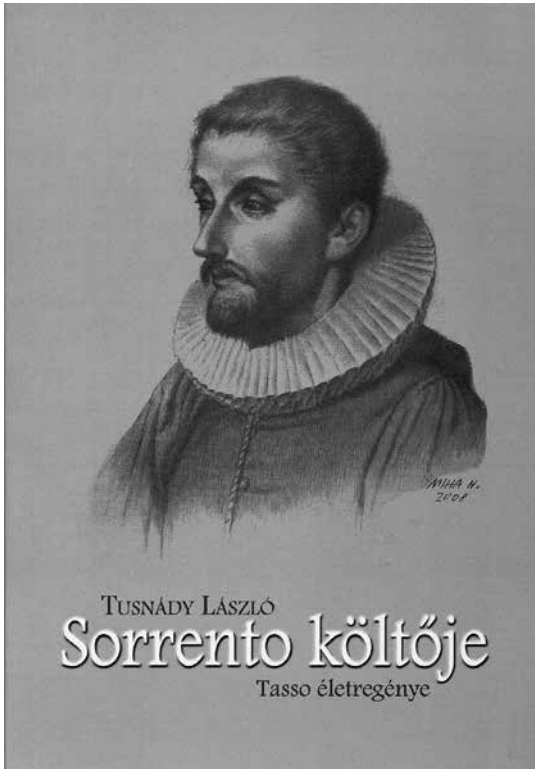

MADARÁSZ Imre

A – mégis – boldog Tasso

Tusnádý László életrajzi esszéregénye elé

A könyv, amelyet az Olvasó a kezében tart többszörös értelemben tassói regény. A világirodalom egyik legregényesebb sorsú költőjének életregénye. Olyan, amelyet főhősének egyénisége és szelleme nemcsak tartalmában ural, de formájában, írásművészetében is áthat. És amely színvonalában is méltó a nagy klasszikushoz, akiről szól. Mindez tökéletes összhangban van Tusnádý László életművének egyik fő jellegzetességével és erényével, amelyre *Liszt, a remény zenéje* című eposza előszavában utaltam: hogy egyszerre következetes, szervesen-logikusan építkező és eredeti, mindig meglepően újszerű.

Ennek a kivételes, bámulatosan gazdag és sokszínű oeuvrejének egyik – de az sem kizárt, hogy „a” – legcsodálatosabb, legremekebb darabja a *Sorrento költője*. Minek köszönheti megkülönböztetett helyét-rangját e kivételes életműben? Mindenekelőtt és mindenekfölött annak, hogy pá-

ratlanul magas szintézisben érvényesíti szerzője szépírói és tudósi énjét, amely „kettősség” egységének következtében poémáit is tudományos felkészültséggel írta meg és monográfiái is lenyűgöznek stílusuk esztétikai becsével. Az eredmény olyan rendkívüli alkotás lett, amely műfajilag is párját ritkítja: a „commedia erudita” analógiájára „romanzo erudito”-nak neveztem el arról a könyvről írva, amelyet a jelenkori irodalomban egyedül látok „rokoníthatónak” a Tasso-regénnyel, vagyis Dario Fo *A pápa leánya (La figlia del papa, 2014)* című, a Tusnádý-regénnyel nagyjából egy időben keletkezett opusával.

Csakhogy regényesztétikai értékével a *Sorrento költője*, véleményem szerint, annyival felülmúlja a Nobel-díjas olasz író-társ Lucrezia Borgia-regényét, hogy „rokonságát” mégis in-

kább másutt, másnál keresném, ha úgy tetszik, távolabb, valójában azonban sokkal közelebb: magánál Torquato Tassónál. Az itáliai késő reneszánsz költőfejedelme lehetett, volt, kellett, hogy legyen a fő példakép, a mintaadó abban, miként lehetséges a költészetet az erudícióval párosítani. Ahogyan abban is, hogyan rezeget végig a líraiság egy epikus művön, miképp lehet a hősöknek nemcsak a tetteit megeleveníteni, de mögöttes érzelmeiket átélni és az olvasókkal átéreztetni is. A legtokéletesebben természetesen a „capolavoro”-ban, *A megszabadított Jeruzsálemben (Gerusalemme liberata)*. A hőseposzt – amiképp később az *Aminta* pásztorjátékot s a tassói szerelmes verseket – Tusnádý László magyarította költőien: a műfordítás volt számára az elsődleges, az alapvető megközelítése, feltárása, értelmezése Tasso énjének és világának. Ezt az *Arany és Tasso* összehasonlító disszertáció követte, majd a *Torquato Tasso* című nagymonográfia, a klasszikus életmű teljes tudományos feldolgozása. Ezen „előzmények” felől nézvést a Tasso-regény is Tusnádý László Tasso-értelmezéseinek folytatása, mélyítője, azon lelki tényeknek, titkoknak, mélységeknek, „költőnk és kora”, élet és irodalom, ember és műve, élmény és alkotás, „költészet és valóság” kapcsolatainak megvilágításával, amelyeknek megér(te)tésére sem a fordítás, sem a tudós analízis nem képes, csakis a szépírói-költői empátia a tassói lírikus epikumot a modern, huszadik századi tudatregény eszközeivel egyesítő regényes-vallomásos elbeszélésben, tudományos kutatásokon alapuló, biográfiai-filológiai hi-telességű esszéregényben.

A regény a középkor (sőt, a kései antikvitás) óta a hős megpróbáltatásait állította a középpontba. Így az a „romanzo” is, amely a reneszánsz korban a lovageposszal jelentett egyet. S bár a „poéta doctus”, „poéta eruditus” Tasso bírálta és felülmúlni igyekezett az effajta „romanzo”-kat (Ariosto, Boiardo, Pulci „lovagregényeit”), azért megannyi elemet átvett belőlük. Egyebek között a hős szenvedését is: már *A megszabadított Jeruzsálem* első strófájában hangsúlyozza, hogy a keresztes vezér, Bouillon Gottfried (Tusnádý László tolmácsolásában) „sok kínnal a dics-hódítást szerezte”. Tusnádý László esszéregényének Tassója is „sokat túrt isteni férfi”, mint az olasz poéta legfőbb költő-mintaképe, Homérosz Odüsszeusza, „sokféle bolygott” és sokféle szörnyeteggel, leghevesebben lelke démonaival csatázó ember egy kulturális fénykor alkonyán, a reneszánsz aranyszázad haldoklásának éveiben. „Boldognak *kell* elképzelnünk Sziszüphoszt” – írta Camus. *A boldog Dantéről* is nagyszerű könyvet író Tusnádý László zseniális lélekábrázoló, korfestő, múltidéző, atmoszférateremtő esszéregényében bemutatja, miért és hogyan *lehet* – minden szenvedései ellenére – boldognak elképzelnünk Tassót.

(Tusnádý László: *Sorrento költője. Tasso életregénye. Hungarovoxx Kiadó, Budapest, 2015. 312 o. ISBN 978-615-5562-00-6. A kötetre az előszó közlésével hívjuk fel olvasóink figyelmét.)*